

**DE FRANSE DUINSLAK CERNUELLA AGINNICA IN WORMERLAND,
NOORD-HOLLAND**

door

Henk K. Mienis

Tijdens veldwerk langs de snelweg A-7 in de omgeving van Purmerend trof ik op 25 april 1994 geheel onverwachts enige dode duinlakken aan in een berm van de Neckerstraat (westelijk van de snelweg A-7), ter hoogte van B.V. Plaatwalserij Purmerend nabij de Oude Provincialeweg, gemeente Wormerland. Op 5 mei 1994 bezocht ik opnieuw die vindplaats en dit keer verzamelde ik enkele tientallen, eveneens lege huisjes. Ik trof ze vooral aan onder het gaashek dat een afscheiding vormt tussen de berm en de plaatwalserij. Nabij en onder het hek groeit veel riet en gras, met daarnaast nog boterbloem, brandnetel, dovenetel, weegbree, enz. Op deze vegetatie kropen veel juveniele exemplaren rond met een schelpdiameter van 3-7 mm.

Onder de lege huisjes bevonden zich enkele opvallend grote exemplaren: 12.4 x 18.6 en 12.8 x 20.0 mm (hoogte x breedte). Alle exemplaren bezaten een mondopening die min of meer toegeknepen was en een relatief wijde navel. De kleur van de huisjes varieerde van vuilwit met scherp afgetekende donkerbruine spiraalbanden tot vrijwel lichtbruin vanwege het ingewikkelde vlek- en bandpatroon. Het was duidelijk dat ik hier te maken had met een *Cernuella*, maar totaal onduidelijk met welke soort.

Volgens Kerney & Cameron (1980) komen in West Europa de volgende vier *Cernuella*-soorten voor:

- de bolle duinlak	- <i>Cernuella virgata</i> (Da Costa, 1778);
- de afgevlakte duinlak	- <i>Cernuella neglecta</i> (Draparnaud, 1805);
- de Griekse duinlak	- <i>Cernuella jonica</i> (Mousson, 1854);
- de Franse duinlak	- <i>Cernuella aginnica</i> (Locard, 1882).

De Griekse duinlak is veel te klein, terwijl de bolle duinlak afwijkt door het bezit van een veel nauwere navel, bollere windingen en een bijna ronde mondopening. De afgevlakte duinlak is relatief veel platter, heeft een rondere mondopening en een iets wijdere navel, en bezit vooral een witter huisje.

De beste overeenkomst werd gevonden met de Franse duinlak. De exemplaren die ik echter tot nog toe van deze soort in Nederland heb gevonden, d.w.z. in Domburg in de jaren zestig en in de polder de Berkmeer, Noord-Holland, in 1991, werden gekarakteriseerd door de weinig in kleur variërende huisjes. Vooral de populatie uit de Berkmeer valt op door het steeds opnieuw terugkerende kleurpatroon bestaande uit lichtbruine vlekjes en bandjes. Daarentegen vertonen de duinlakken uit de Neckerstraat een grote kleur-polymorfie.

De uiteindelijke oplossing werd gevonden door de bestudering van materiaal uit België aanwezig in de mollusken verzameling van

het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum) in Amsterdam. Ik vond daar twee monsters die gedetermineerd waren als *Leucochroa (Xeromagna) cespitum* (Draparnaud, 1801) en die respectievelijk verzameld waren in Wenduïne en Blankenberge op 8 september 1951 door W.H. Neuteboom (Coll. J.G.J. Kuiper).

In werkelijkheid gaat het hier om twee monsters van *Cernuella aginnica*. Dat uit Blankenberge vertoont net zo'n polymorfie in kleurpatroon als de duinslakken uit de Neckerstraat. Ook de algemene vorm van de schelpen komt vrij goed met elkaar overeen. Ik ben er dan ook van overtuigd dat de duinslakken uit de Neckerstraat eveneens als Franse duinslakken gedetermineerd moeten worden.

Het is wel merkwaardig dat na de ontdekking van *Cernuella aginnica* in de Berkmeer, een tweede populatie in Noord-Holland aan het licht is gekomen. De verschillen in kleurpatroon tussen beide populaties zijn echter zo enorm groot dat deze populaties beslist uit verschillende bronnen ontstaan zijn.

Het bestudeerde materiaal is voor het grootste deel opgenomen in de mollusken-collecte van het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie in Amsterdam. Een klein monster bevindt zich in de National Mollusc Collection van de Hebreeuwse Universiteit in Jerusalem, Israël.

Summary

A second population of *Cernuella aginnica* (Locard, 1882) is reported from the province North-Holland, The Netherlands. This new population, found in the Neckerstreet west of Highway A-7 in Wormerland near Purmerend, is characterized by a highly developed polychromism of the shells, quite unlike the population in the Berkmeer.

Literatuur

Kerney, M.P. & Cameron, R.A.D., 1980. Elseviers slakkengids. 310 pp. Elsevier, Amsterdam/Brussel. (Nederlandse bewerking E. Gittenberger.)

Adres van de schrijver:

National Mollusc Collection, Berman Building,
Dept. Evolution, Systematics & Ecology,
Hebrew University,
91904 Jerusalem, Israël